

Janusz Sławiński

Wprowadzenie

Biuletyn Polonistyczny 19/1 (59), 97-100

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ANKIETA KNoLP PAN NA TEMAT PERSPEKTYWICZNEGO PLANU BADAŃ POLONISTYKI LITERACKIEJ

WPROWADZENIE

Działająca przy Komitecie Nauk o Literaturze Polskiej PAN Komisja d/s Planu Naukowego przeprowadziła w latach 1973-1974 wstępne prace nad przygotowaniem perspektywicznego programu badań polonistyczno-literackich. Komisja pracowała w składzie: Kazimierz Wyka (przewodniczący), Zbigniew Goliński (wiceprzewodniczący), Zdzisław Libera, Janusz Sławiński, Jan Ślaski (sekretarz).

W celu zgromadzenia odpowiednich materiałów i sugestii postanowiono zwrócić się do wybitnych przedstawicieli naszej dyscypliny o opracowanie referatów cząstkowych, zawierających ocenę stanu obecnego polonistycznych badań literackich oraz prognozy dotyczące ich dalszego rozwoju w dającej się przewidywać przyszłości. Aby uzyskać wypowiedzi porównywalne, przygotowano dla referentów jednolity zestaw pytań (podajemy go niżej). Komisja otrzymała opracowania następujących autorów: Juliana Lewańskiego (badania nad literaturą średniowieczną), Jerzego Ziomka (literatura renesansu), Teresy Michałowskiej (literatura baroku), Teresy Kostkiewiczowej (literatura oświecenia), Marii Janion (literatura romantyzmu), Henryka Markiewicza (literatura pozytywizmu), Marii Podrazy-Kwiatkowskiej (literatura modernizmu i Młodej Polski), Aliny Brodzkiej (literatura okresu międzywojennego), Tomasza Burka (literatura Polski Ludowej), Marii Renaty Mayenowej (poetyka), Stefana Żółkiewskiego (socjologia literatury), Czesława Hernasa (folklorystyka).

W drugiej fazie przedsięwzięcia zamówiono opinie na temat owych opracowań. Komisja uzyskała takie opinie od następujących osób: Janiny Abramowskiej, Elżbiety Sarnowskiej-Temariusz, Jadwigi Rytel, Zdzisława Libery, Marii Straszewskiej, Czesława Zgorzelskiego, Janiny Kulczyckiej-Saloni, Edwarda Pieścikowskiego, Romana Taborskiego, Jana Błońskiego, Jerzego Bartmińskiego, Antoniny Kłoskowskiej.

Całościową charakterystykę wyników przeprowadzonego sondażu przedstawili we wspólnym referacie - Z. Goliński i niżej podpisany, na zebraniu plenarnym KNoLP w dniu 13 stycznia 1975 r. W toku dyskusji, która się wywiązała nad tym referatem, podkreślano znaczenie zebranych przez Komisję propozycji, wniosków i postulatów co do dalszej pracy programotwórczej i planistycznej. Uznano za rzecz pożądaną, by uzyskane przez Komisję opracowania opublikować - przynajmniej w wyborze - w którymś z czasopism polonistycznych, dla umożliwienia dalszej dyskusji środowiskowej. Naprzeciw temu postulatowi wyszła Redakcja "Biuletynu Polonistycznego", i tak oto w kolejnych zeszytach tego czasopisma będą się ukazywały referaty przygotowane na zamówienie KNoLP. Wolno mieć nadzieję, że okres oddzielający czas ich napisania od czasu publikacji nie wpłynął dezaktualizująco na ich zawartość.

Jak już wspomniałem, wszystkie one sporządzone są według wspólnego schematu, który odpowiada zestawowi pytań ankietowych. Tak więc lektura tych referatów wymaga uprzedniej znajomości pytań, wobec których się one określały. Oto ich lista:

1. Jakiego typu problemy badawcze w dziedzinie zainteresowań, która jest Panu(i) najbliższa, powinny zdaniem Pana(i), zostać podjęte w najbliższej przyszłości? Chodzi zarówno o problemy teoretyczne, jak też o problemy interpretacyjne o charakterze historycznoliterackim.

2. Jak ocenia Pan(i) wyposażenie metodologiczne badaczy uprawiających tę dziedzinę zainteresowań? W jakich kierunkach rozwijać się powinna myśl metodologiczna w obrębie literaturoznawstwa?

3. Osiągnięcia jakich dyscyplin humanistycznych powinny być - zdaniem Pana(i) - obserwowane przez badaczy literatury ze szczególną uwagą?

4. Jak ocenia Pan(i) stan dotychczasowy w zakresie przekładów obcojęzycznych dzieł literaturoznawczych (i szerzej - humanistycznych)? Jaka w tym względzie polityka powinna być realizowana w przyszłości?

5. Prosimy o wskazanie, jakie Pan(i) widzi potrzeby w swojej dziedzinie zainteresowań w zakresie:

- a) opracowań monograficznych
- b) syntez
- c) ujęć podręcznikowych

- d) słownikowo-encyklopedycznych
- e) antologii prac naukowych (mono- i wielotematycznych).

6. Jak ocenia Pan(i) stan obecny i potrzeby na przyszłość w zakresie publikacji źródeł i prac pomocniczych ważnych dla epoki, która Pana(ią) zajmuje? Jaka jest hierarchia potrzeb w zakresie:

- a) opracowania pełnych wydań krytycznych najwybitniejszych pisarzy okresu;
- b) opracowania wydań zbiorowych pisarzy drugiego rzędu (ew. wybory);
- c) opracowania krytyczne większych całości jednorodnych wewnątrznie (jak np. literatura sowizrzalska, poezja Sejmu Wielkiego);
- d) publikacje materiałów paraliterackich (np. korespondencja, zbiory dokumentów do biografii poszczególnych pisarzy, do konkretnych wydarzeń historycznych dotyczących ściśle życia literackiego);
- e) kontynuacja bibliografii podmiotowej i przedmiotowej literatury polskiej: permanentny "Nowy Korbut" - czy potrzebny?
- f) bieżąca kontynuacja roczników "Polskiej Bibliografii Literackiej";
- g) bibliografie monotematyczne (np. wybrani pisarze, gatunki, czasopisma, przekroje historyczne);
- h) kroniki życia i twórczości wybranych pisarzy (jakich);
- i) kroniki życia literackiego (np. w wybranych przekrojach geohistorycznych);
- j) rejestracje literariów rękopiśmiennych (np. dla potrzeb opracowań edytorskich lub badań obiegu czytelniczego);
- k) ew. inne propozycje.

7. Jak powinno wyglądać w przyszłości kształcenie specjalistów w dziedzinie, która Pana(ią) zajmuje? Czy szkolenie powinno mieć charakter studiów doktoranckich, asystentury, studiów podyplomowych, czy też być uprawiane w jakichś nowych formach?

8. W jakim kierunku generalnie powinna zmierzać ewolucja uniwersyteckich studiów polonistycznych? W szczególności, jak zdaniem Pana(i) - powinno się zapewniać, już w trakcie studiów, przygotowanie odpowiednich kandydatów do pracy naukowej?

9. Jak ocenia Pan(i) obecny stan wyposażenia uniwersyteckiego w podręczniki i kompendia, opracowania seryjne typu Biblioteki Narodowej, Bi-

blioteki "Profile", Biblioteki "Polonistyki" itp.? Jakże należałoby podjąć w tym zakresie nowe inicjatywy wydawnicze?

10. Jak Pan(i) ocenia obecny stan informacji krajowej w zakresie nauki o literaturze i jakie konkretne propozycje rozwiązań optymalnych by Pan(i) proponował(a)?

Doc. dr hab. Janusz Sławiński

BADANIA LITERATURY POLSKIEGO ŚREDNIOWIECZA

1. W zakresie problemów badawczych, które w odniesieniu do mediewistyki wydają mi się najpilniejsze, widzę potrzebę studium nad pojęciem faktu literackiego. W epokach następnych historycy literatury zajmują się głównie interpretacją aktu twórczego pisarza, recepcją twórczości oryginalnej. W wiekach X-XV aktem twórczym są również różne czynności, np. wybranie, sprowadzenie i skopiowanie utworu literackiego. Również moment przeznaczenia i rozpowszechnienia dzieła literackiego, jego recepcji i forma recepcji mają tu specyficzne znaczenie.

Drugim ważnym zagadnieniem jest pytanie o integrację kulturotwórczą środowiska artystycznego w wiekach X-XV, a więc: kiedy i w jaki sposób formuje się jednolita (czy w ogóle i odkąd taka była) kultura piśmiennicza? Jednym z ważniejszych rozdziałów takiego studium jest problem powszechności narzędzi artystycznych naniesiony na właściwie zarysowaną mapę instytucji.

Po trzecie, dla epoki tak odległej należy starannie opisać i rozważyć obraz sił organizujących życie artystyczno-literackie w wiekach średnich, działania autorytetów – trafiają się nawet zbiory tak zatytułowane: "auctoritates diversae" – obok takich działających autorytetów instytucji (szkoły katedralne, uniwersytety). Zastosowanie się do tych nadrzędnych, przychodzących z zewnątrz rozstrzygnięć stworzyło odmienną od naszych pojęć mechanikę respektowania wzorców.